

ilustracija miljenka staničića

Anatomski atlas

Hoću da vidim tijelo Crnog čovjeka na petoj stranici Anatomije prepone, njegovo srce, dragocenu krv kako se zatvara u krvotok spojenih vena, ruke koje su nosile križ i triput pod njim pale, oči koje su gledale zaprašenu vatru Juga, prste koji su brojali mrtve i šake koje su kidale lance bubrege koji su urinirali krv na sramotnom stupu Dixie, pluća koja su udisala dim baruta i čađu spaljenih koliba

urat koji vješali o hrastove zbog toga utisnute u vrela pukotine zemlje, kao zastave crne istaknute na pola koplja u svetkovini bezumlja, bubanj razvaljen psovkama, udove sasjecene, silovane, pribijene na rasršća puteva što vode na sve četiri strane očaja, (mahovina na kojoj počiva zaledena krv ubijene ptice

ptice koja će se javiti ponovo kao golubica rođena iz pepela vlastita mesa u jedno skamenjeno jutro). Hoću da vidim tijelo Crnoga čovjeka, crno tijelo,

na kome je sidro biča ostavilo svoj sumporni pečat

na petoj ili sedamnaestoj ili svejedno kojoj stranici Anatomije, da bih mogao reći: ovo je moje tijelo jednako glasno u času smrti, jednako poniženo u ljubavi i plač ga potresa uznemirena i gola u svojoj utrobi, plač, jecanje jednako uzvišeno i nemoćno kao potmulo otkucavanje bila u grlu osuđene životinje

crno lice savjesti otisnuto u boji, na papiru najboljem što postoji, da bih vidio to čelo prezreno i poplujvano, da bih izmjerio toplinu tijela, dubinu patnje, snagu mržnje i ljubavi i sve ono što se ne može izmjeriti, izvagati, obuhvatiti i sve ono što nas razdvaja i ono što nas spaja u jednu bratsku zajednicu ljudi, da bih razumio, da bih vidio, da bih shvatio da bih saznao konačno zašto je moje oko, srce, moja krv, moja koža, odnjegovana u stakleniku između elektroda i računskih strojeva, između srmiranobetonskih stupova i gnojiva sintetika, vrijednija od njegove puti.

OPLODENE SUNCEM.

Zvonimir Golob

dobrica čosić

7 dana u budimpešti

... Već osam sati sam na nogama. To je previše za kondiciju moje profesije i uopšte za mirnodopsku kondiciju. Tako mi i treba, kad sam pošao u Mađarsku sa novim nerazgaženim cipelama. Bile su crne i bile su šik, sada to svakako nisu. Ali: ruši se spomenik Josipu Visarionoviču Staljinu. Zar to da ne vidim? Čovek sa najviše spomenika na svetu, čovek čije je telo izliveno u toliko tona bronzne — nemam vremena da dođem do podataka za Rippljevju rubriku. Neke duhoviti izračunaju koliko je tona bronzne, kamena i gipsa otišlo samo u Staljinove brkove, koje sam ja nekada više voleo od brkova mog dede, na čijim sam kritičkim porastao. Od hiljada i hiljada u Budimpešti veteras pada prvi Staljinov spomenik. Ne zbog atrakcije, no zato da ne budem siromašniji za ovaj sudbonosni i istorijski trenutak, idem na Staljinovu avetnju.

Požar je to od ogorčenja, histereje, mržnje toliko isključive i toliko apsolutne, da bi nekakva njena fiksacija sada mogla biti mitska. Hiljade ljudi, uslevoitlanih u tom jurštu na visoko i snažno postolje, jedno su sada, i svaki je ovde sam u svojoj mržnji. Doneli su švajcarske aparate na kamionima i tom čoveku u bronzi, koji je postao kategorija jednog veka i ne samo jednog veka, bacaju gomile modre vatre u tur. A on stoji staljinski miran, dostojanstven i još strašnij kad mu po prsima prste varnice i kad mu po onim krotkim i tako osvedočenim čvrstim rukama ližu oksigenski plamenovi. Iz utrobe Pešte čuju se pucnjevi i rafali više veseli no stravični. Očigledno, na peštanskim ulicama smrt ima reč. A fotoreporteri za slavu, dolare, funte i ostale devizne biljevcima bokaču dreku, histeričnu dreku gomila. Hteo bih ovog trenutka da u svojoj svesti i pamćenju fiksiram konkretno raspoloženje i motiv jednog čovjeka. Ali to je nemoguće. Sve je usijano, samo je nebo klasično jesenje, tmurno i tiho. I ja mrzim Staljina imam i zašto, ali ja volim i poštuju ruski i sovjetski narod i divim mu se. Zbog oktobra 1917, zbog snage i stvaralačkog duha, zbog

Staljinograda i sveg onog do Berlina, i zbog mnogo čega tako dragocenog za svet i čoveka. Pa valjda zato, dok Mađari čeličnim konopcima vezuju oko pasa Staljina u bronzi, namiču mu saju oko vrata, drukčije sam uzbuđen od moga kolege Mađara i Mađara oko mene, jer čujem i osećam parole i mržnju koja nije samo antistaljinistička. Pomalo sam nesrećan što se mržnja protiv Staljina i staljinizma pretvara u mržnju protiv naroda, koji je najviše ispatio od čovjeka u skromnom šinjevu. Nemam vremena da pitam, da razgovaram o tome, jer kamioni, zavezani jedan za drugi, brektu, krkljaju i zavijaju da sruše bronzanu figuru, čelični konopci se kidaju, nastavljaču, ta luka i krkljanje motora mećaju se sa vikom drekom, povskama, mase, savim glave za mitralješke rafale i pucnje, kažu, oko Radostanice. Onda je bronza cikulula, jeknula, bio je to najglasniji tresak koju sam u životu čuo. Neravno, to mi se tada tako učinilo.

Mase su jurmule na tu bronzanu telesnu bez čula i nervnog sistema i počele da je gaze,

tuku, grebu, histerično, ludakki, trijumfalno. Ipak, kuka i ječi Staljin u bronzi. Onim večnim, zato i mrvim i zato neuzbudljivim, jaukom od metala. Metala koji se hiljadama godina vizuelno pantu, i zato što on stariji dobija onu već banalnu ali zato ne manje lep-zelenkastu patinu.

O Josife, je l' da je strašno što nema boga i što se sve čovekove moći, sile i veličine tako neumitno istroše u zandjoi

Atila Jožef

MOLITVA UMORNIH

Zato smo da stvaramo, a ne da slavimo.
I naša deca samo zato postoje
Da nas poštuju, jer mi smo,
Oče, svi tvoja verna deca.
Verujemo u snagu i dobru volju,
Znamo da smo voljeni od tebe,
Ma bio na nebu ili u mleku,
U smeđu, soli, ili u namu.
I ti znaš: ako ponekad plaćemo,
Onda nam se u srcu ruše bujice,
Ali smo jači od svog rđavog života,
Jer se trave nikada ne okrnje,
Samo mačevi, tornjevi, ubojne reči.
I sada, umorni od tvoje hvale
Tražimo nove i silnije snage
I sami pred sobom svijamo kolena, govoreći:
Izbavi nas od svakog zla.

Hoću.

(sa mađarskog preveo Lazar Merковиć)